

13. MEĐUNARODNI SIMPOZIJ

**ODRŽIVI RAZVOJ I
DIGITALNA TRANSFORMACIJA**

REVIZIJA ODRŽIVOSTI I DIGITALNE TRANSFORMACIJE UZ PODRŠKU UMJETNE INTELIGENCIJE

Doc. dr Amir Hasičević o.r

Uvod

Održivi razvoj i digitalna transformacija kao
izazov za eksternu reviziju

Umjetna inteligencija u eksternoj reviziji

Prednosti i izazovi

Pregled dobre prakse

Zaključak

SAVREMENO POSLOVNO OKRUŽENJE : DVA DOMINANTNA GLOBALNA TRENDNA

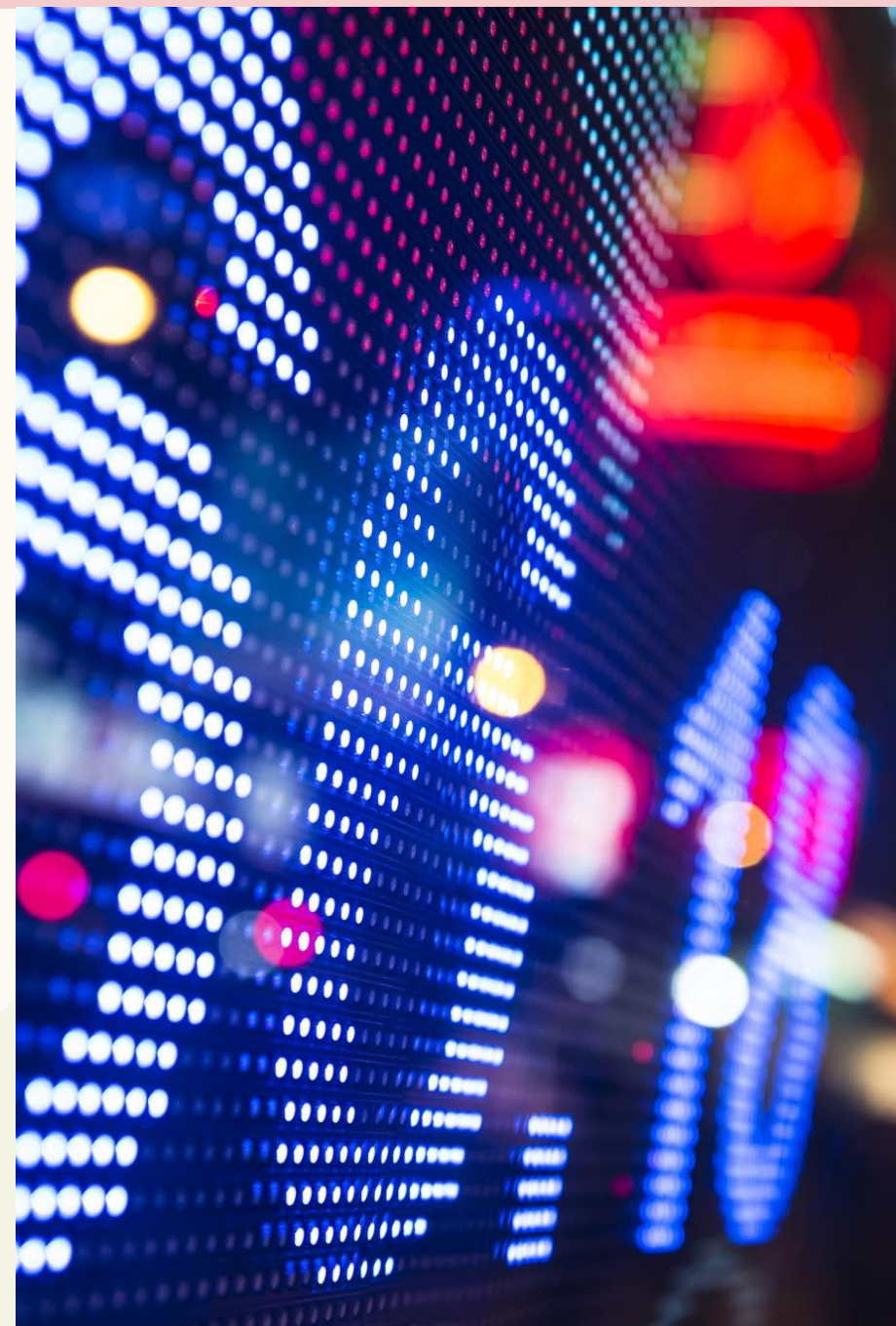

ODRŽIVI RAZVOJ

Integracija ekoloških,
društvenih i upravljačkih
(ESG) principa u strategije
preduzeća

DIGITALNA TRANSFORMACIJA

koja obuhvata dubinske promjene
poslovnih modela, procesa i
organizacione kulture kroz primjenu
digitalnih tehnologija

SINERGIJA PROCESA

7

- Digitalne tehnologije omogućavaju kvalitetnije praćenje i izvještavanje o održivosti,
- Zahtjevi za održivim razvojem ubrzavaju inovacije i digitalizaciju poslovanja.

IZAZOVI ZA EKSTERNU REVIZIJU

Revizori danas moraju procijeniti i potvrditi tačnost i potpunost ESG izvještaja, uključujući podatke o emisijama CO₂, upravljanju otpadom i društvenim indikatorima.

Fokus revizije je i ocjena digitalne zrelosti preduzeća, sa posebnim akcentom na upravljanje podacima i cyber sigurnost

PRIMJENA UMJETNE INTELIGENCIJE (AI) U REVIZIJSKIM POSTUPCIMA

Primjena umjetne inteligencije (AI) u revizijskim postupcima predstavlja odgovor na ove izazove.

AI tehnologije omogućavaju obradu i analizu velikih i nestrukturiranih skupova podataka, identifikaciju obrazaca i anomalija, unapređenje procjena rizika vezanih za održivost i digitalne inovacije

ULOGA I ZNAČAJ EKSTERNE REVIZIJE

Time revizija osigurava da finansijski izvještaji pouzdano odražavaju poslovne transformacije koje utiču na dugoročne performanse i vrijednost preduzeća.

ESG STANDARDI I IZVJEŠTAVANJE:

11

ESG Environmental (ekološki), Social (društveni) i Governance (upravljanje) danas čine osnovu koncepta održivog poslovanja, jer ukazuju na to kako kompanije:

1. upravljaju svojim uticajem na okolinu (emisije CO₂, upravljanje otpadom, efikasnost resursa),
2. brinu o društvenim aspektima (radna prava, jednakost, odnosi s lokalnom zajednicom),
3. i kako postavljaju interne mehanizme upravljanja (transparentcija, nezavisnost upravnih tijela).

Standardi koji imaju za cilj ujednačiti način izvještavanja o održivosti

EU CSRD (Corporate Sustainability Reporting Directive) koji uvodi obaveze nefinansijskog izvještavanja za hiljade kompanija u EU, uključujući i kompanije izvan EU koje posluju na evropskom tržištu.

ISSB (International Sustainability Standards Board) standardi koji stvaraju globalno prihvaćen okvir za ESG izvještavanje.

GRI (Global Reporting Initiative) koji je među prvim i najčešće korištenim standardima za izvještavanje o održivosti

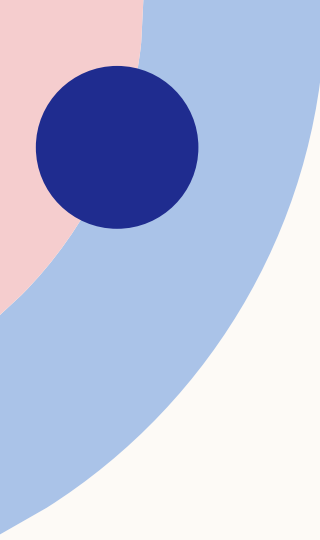

PROMJENA TRADICIONALNE ULOGE EKSTERNE REVIZIJE

12

- potvrđuju ESG podatke, uključujući nefinansijske metrike koje su često zasnovane na procjenama i podložne različitim interpretacijama;
- procjenjuju digitalne kapacitete i otpornost, uključujući adekvatnost IT kontrola i planova za oporavak;
- pomažu investitorima i dioničarima da razumiju kako održivost i digitalna zrelost utiču na dugoročne performanse preduzeća.

DIGITALNA TRANSFORMACIJA I NJENO MJERENJE U POSLOVANJU

13

Digitalna transformacija podrazumijeva sveobuhvatan proces usvajanja digitalnih tehnologija radi unapređenja poslovnih modela, operacija i korisničkog iskustva

U savremenom poslovanju **digitalna zrelost** preduzeća direktno utiče na njihovu konkurentnost i sposobnost prilagođavanja promjenama tržišta.

Digitalna zrelost (engl. *Digital Maturity*) označava stepen u kojem je organizacija usvojila, integrisala i optimizirala digitalne tehnologije u svim aspektima svog poslovanja od operacija i upravljanja do kulture i strategije.

NIVOI DIGITALNE ZRELOSTI (Prema najčešćim modelima):

1. **Početni** (nasumična digitalizacija) – tehnologija se koristi ad-hoc, bez strategije.
2. **Osnovni** (procesna digitalizacija) – određeni procesi su digitalizovani, ali bez integracije.
3. **Integrisani** (funkcionalna digitalizacija) – digitalni alati su povezani i podržavaju ključne funkcije.
4. **Napredni** (strategijska digitalizacija) – digitalna strategija je centralni dio poslovne strategije.
5. **Transformisani** (digital-first kultura) – digitalna inovacija pokreće rast, poslovni modeli su disruptivni.

REVIZIJSKI POSTUPCI ZA MJERENJE DIGITALNIH RIZIKA

Mjerenje digitalnih rizika postaje sastavni dio savremene eksterne revizije

Digitalni rizici obuhvataju :

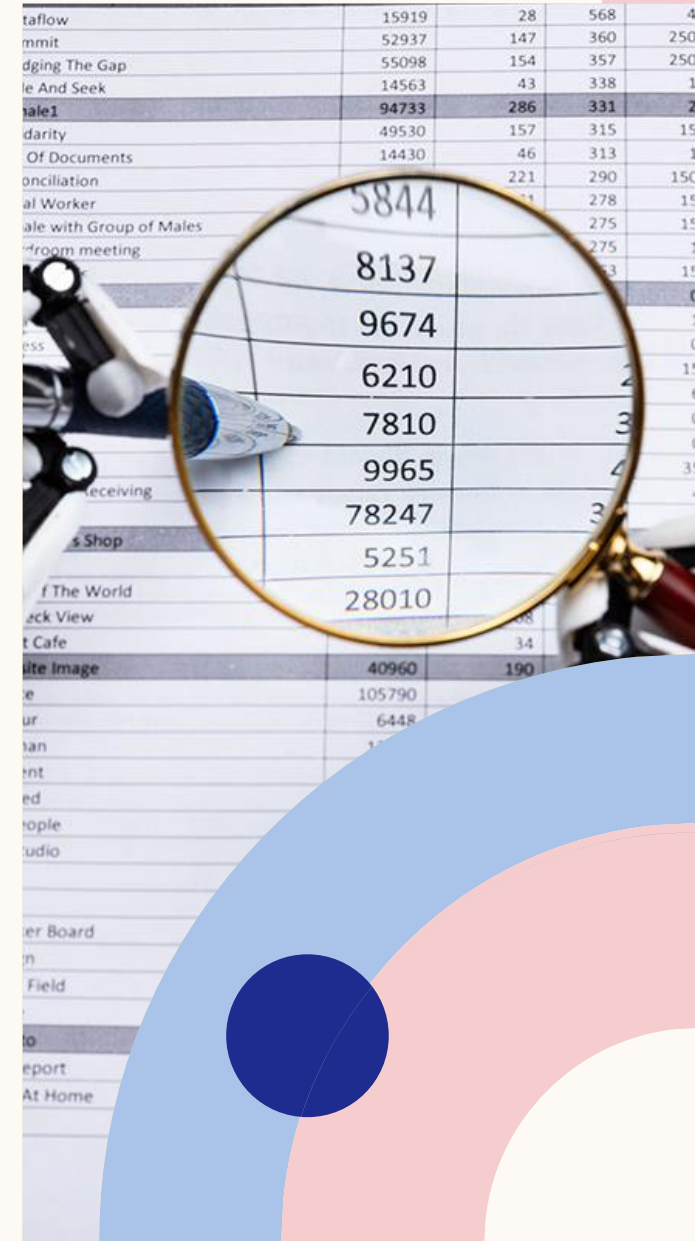
- Cyber rizici (npr. neautorizovani pristup, hakerski napadi)
- Rizici gubitka podataka
- Rizici neusklađenosti sa regulativom (npr. GDPR)
- Rizici digitalne zavisnosti (prevelika oslonjenost na IT)
- Rizici automatizacije i AI-a (nepredvidive greške algoritama)

UMJETNA INTELIGENCIJA U EKSTERNOJ REVIZIJI

Primjena AI u tradicionalnim revizijskim postupcima

- u analitičkim procedurama
- automatizovati provjeru velikog broja transakcija prema unaprijed definisanim pravilima
- identifikaciju transakcija visokog rizika koje odstupaju od normalnih obrazaca

Takvi alati omogućavaju dinamičko prepoznavanje rizika, što nadilazi tradicionalne statične kontrole i unaprijed definisana pravila, te omogućava proaktivniji pristup u reviziji.

POTENCIJAL AI U PROVJERI ESG POKAZATELJA I DIGITALNIH PROCESA

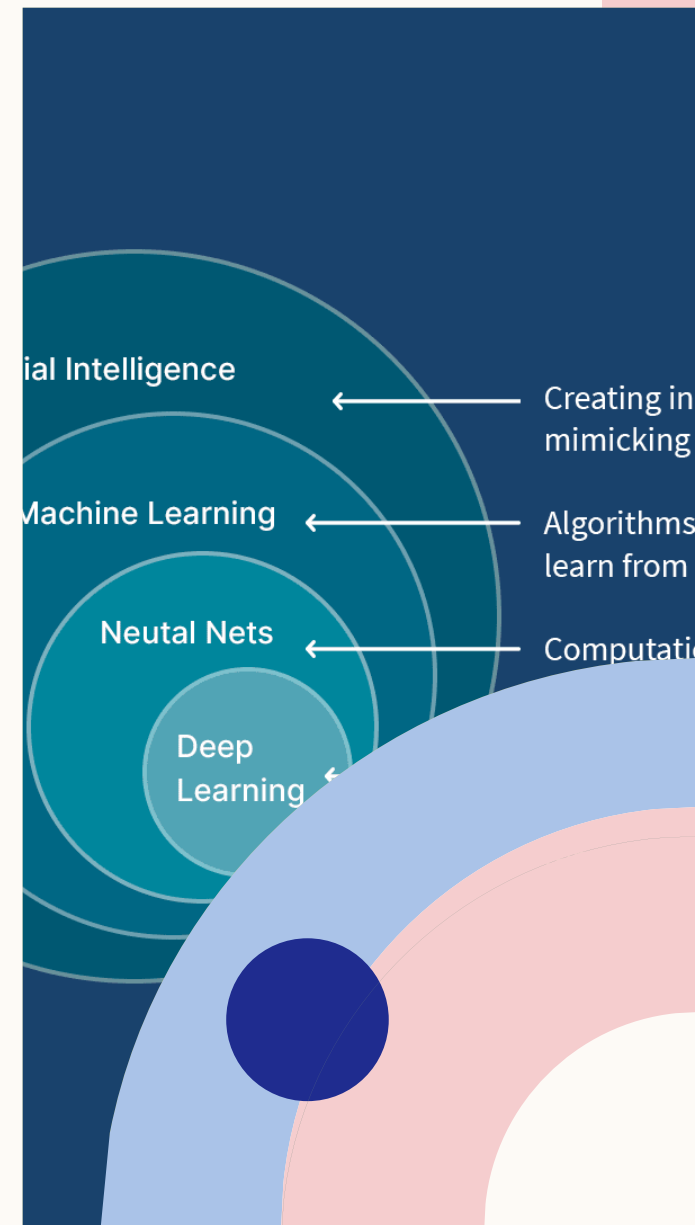
17

Analiza velike i
nestrukturirane skupove
podataka vezane za ESG
pokazatelje

AI alati mogu automatski
prikupljati podatke iz
izvještaja, baza podataka i
vanjskih izvora, te ih
konsolidovati radi
provjere tačnosti i
potpunosti ESG izvještaja.

Korištenjem machine learning
i prediktivnih modela, revizori
mogu dobiti bolji uvid u
digitalnu zrelost preduzeća

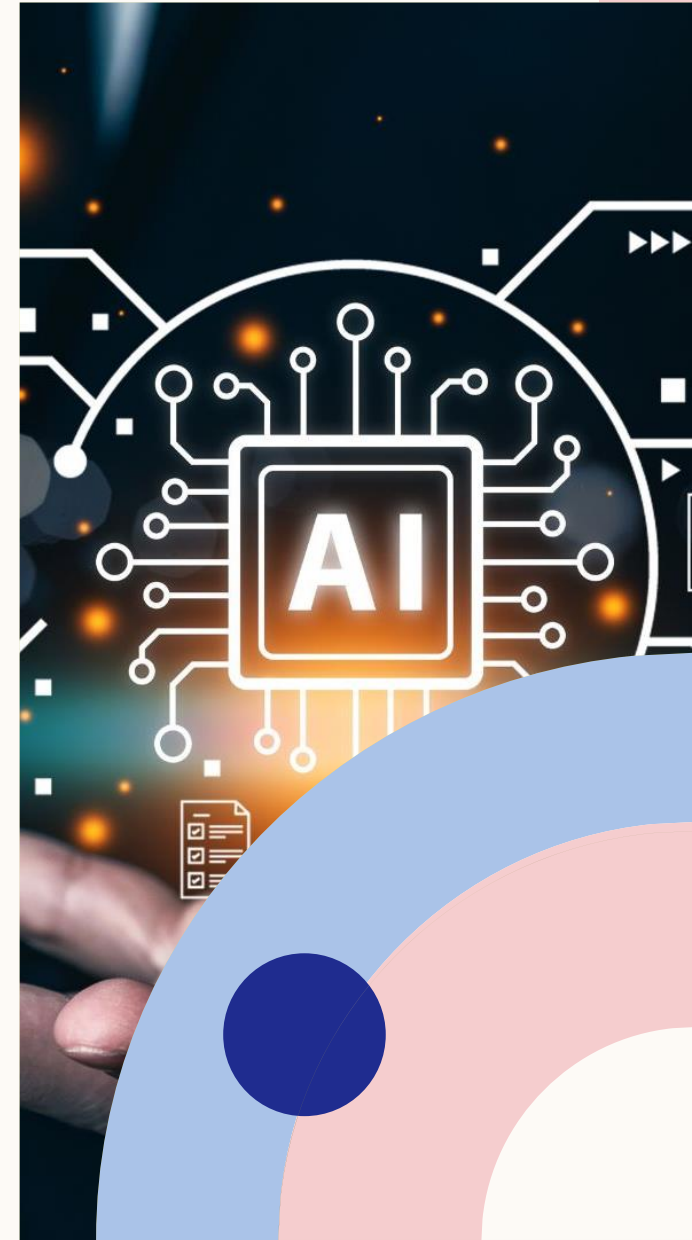
AI može analizirati procese
kroz logičke podatke,
procijeniti učestalost i
složenost digitalnih
transakcija, ili sigurnosne
propuste koji nisu lako vidljivi
kroz tradicionalne procedure.

PREDNOSTI AI

Umjetna inteligencija ne zamjenjuje profesionalni sud revizora, ali mu daje moćne alate za detaljniju i bržu analizu sve složenijih poslovnih informacija.

Revizori, uz AI, mogu postati proaktivniji u identifikaciji rizika, a ne samo reaktivni u otkrivanju grešaka nakon što se dese.

RIZICI I OGRANIČENJA

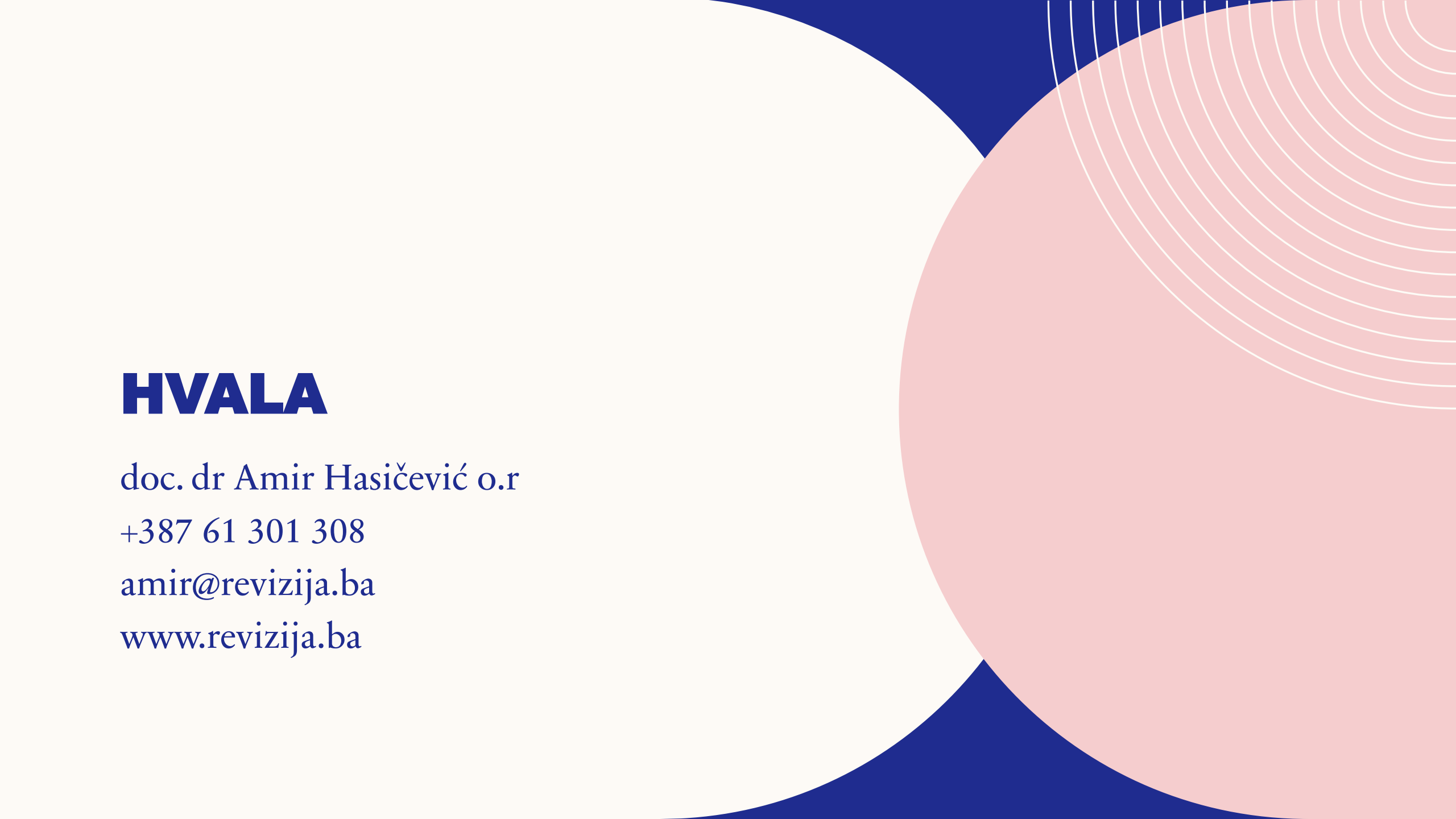
1. „**Black box**“ efekat - može umanjiti povjerenje revizora i korisnika izvještaja u rezultate koje AI generiše.
2. AI sistemi mogu dati **netačne ili pristrasne rezultate** ako su obučeni na podacima koji sadrže greške ili nisu reprezentativni - Revizori moraju zadržati profesionalni skepticizam i ne oslanjati se isključivo na AI outpute.
3. Upotreba AI u reviziji otvara **regulatorna i etička pitanja** - Revizijske firme moraju razvijati politike koje osiguravaju odgovornu upotrebu AI alata i njihovu usklađenost sa standardima struke i zakonodavstvom.

ZAKLJUČAK

- Umjetna inteligencija (AI) **ne zamjenjuje profesionalni sud revizora**
- Revizori, uz AI, mogu postati proaktivniji u identifikaciji rizika, a ne samo reaktivni u otkrivanju grešaka nakon što se dese.
- AI nadopunjuje tradicionalnu reviziju ali ne eliminiše osnovne revizijske postupke, već ih čini daleko efikasnijim i pouzdanijim.

Kombinovanjem analiza ESG pokazatelja i digitalnih procesa putem AI:

- revizori dobijaju **potpuniju sliku dugoročnih rizika klijenta**, koji nisu vidljivi kroz klasične finansijske pokazatelje,
- mogu donijeti **sveobuhvatnije i informisanije revizijsko mišljenje**, koje uključuje ne samo finansijsku tačnost već i održivost i digitalnu otpornost preduzeća.

HVALA

doc. dr Amir Hasičević o.r

+387 61 301 308

amir@revizija.ba

www.revizija.ba